

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

פרשת שבוע תצוה תשע"ז

מה המיוחד בארון? (חלק ב')

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

ציווי הבניה של המשכן, לשיטת הרמב"ן, היה מיד לאחר מתן תורה ולפני חטא העגל. תכלית בנייתו היתה השכנת שכינה והפיכת ההתגלות החד-פעמית בהר סיני, למצב קבוע במשכן ובמקדש. הארון הוא זה שתפס לדורות את מקומו הזמני של ההר. וז"ל הרמב"ן בריש פרשת תרומה:

"כאשר דבר השם עם ישראל פנים בפנים עשרת הדברות, ... והנה הם קדושים ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם. ולכן צוה תחלה על דבר המשכן, שיהיה לו בית בתוכם מקודש לשמו, ושם ידבר עם משה ויצוה את בני ישראל. והנה עקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, כמו שאמר (להלן כה כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת... וסוד המשכן הוא, שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר. וכמו שנאמר שם (לעיל כד טז) וישכן כבוד ה' על הר סיני, ... כן כתוב במשכן וכבוד ה' מלא את המשכן (להלן מ לד). והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני. ובבא משה היה אליו הדבור אשר נדבר לו בהר סיני. וכמו שאמר במתן תורה (דברים ד לו) מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, כך במשכן כתיב (במדבר ז פט) וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת מבין שני הכרובים וידבר אליו. ונכפל "וידבר אליו" להגיד מה שאמר בקבלה שהיה הקול בא מן השמים אל משה מעל הכפרת ומשם מדבר עמו, כי כל דבור עם משה היה מן השמים ביום ונשמע מבין שני הכרובים, כדרך ודבריו שמעת מתוך האש (דברים ד לו), ועל כן היו שניהם זהב" (שמות כ"ה ב).

דבריו של הרמב"ן מסבירים שני מקורות נוספים העוסקים בארון.

בתלמוד הירושלמי מצינו: "ר' יסא (יוסי) בשם ר' יוחנן (אמר) זה סימן כל זמן שהארון מבפנים הבמות אסורות יצא הבמות מותרות" (מגילה פרק א ה"ב).

מימרא זו מעניקה משמעות אדירה לארון. המשכן והמקדש עלולים לאבד את משמעותם ללא ארון. ברגע שנבנה המשכן נאסרה ההקרבה בבמות. כאשר הארון נלקח בשבי הפלשתים ושהה חמישים ושבע שנים (ימי נב וגבעון) מחוץ למשכן, הותרה ההקרבה בבמות. לאחר מכן, לכשנבנה המקדש בירושלים נאסרה ההקרבה בבמות לעולם. לפי זה, הארון הוא שהופך את המשכן ואת המקדש למקום היחיד שבו קיימת השכנת שכינה, עם כל המשמעויות שיש לה.

מה קרה לאחר חורבן בית ראשון? אם הארון גלה, האם מקום המקדש בקדושתו עומד? האם השכינה עדיין שם? חז"ל נתנו לכך תשובה מאוד מעניינת. "ומי גנזו - יאשיהו גנזו. מה ראה שגנזו - ראה שכתוב יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך עמד וגנזו" (יומא דף נב ע"ב).

יאשיהו מלך יהודה היה הראשון והיחיד שהצליח לבטל את ההקרבה בבמות, לאחר בנין בית המקדש. הוא ראה ברוח הקודש כי עם ישראל עומד לצאת לגלות והמקדש יחרב. כדי להבטיח שהשכינה לא תגלה ושאיסור הבמות יעמוד במקומו, הוא גנז את הארון מתחת למקדש, אי שם במעמקי הר הבית.

בשבוע הבא נשתדל להסביר פרשיה נוספת, שתבהיר עוד יותר, מה היה משקלו ה"סגולי" מבחינה רוחנית של הארון.

הבה נתפלל כי נזכה בקרוב לגילוי שכינה שלם, כפי שהיה בזמן מתן תורה ובזמן בניין המשכן ולחזרת כלי המקדש, בבחינת תיקון לשימוש בכלי המקדש בשושן הבירה, ענין שהיווה מעין הכרזה, ח"ו, שהשכינה אינה שורה במקדש ובכליו.

לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשס"ט	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלב"ע י' בתמוז תשע"ד	לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמוחה סבג	לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל נלב"ע ח' באייר תשע"ו
לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלב"ע י"ז בסיוון תשע"ד	לע"נ הרב ראובן אברמן ז"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלב"ע ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ הרב שלמה מרזל ז"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלב"ע י' באייר תשע"א	לע"נ יחזקאל צדיק ז"ל, נלב"ע י"א באייר תשע"ו	
לע"נ צפורה בת יונה דונייך ע"ה. נלב"ע י"ב אדר א' לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
ט"ו 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

הרב יוני לביא, מנהל מוקד "חברים מקשיבים" לנוער (טל: 1599-5000-54 בכל ערב, ובאחר: makshivim.org.il) ופעיל ב'לב אבות' - קו יעוץ להורי מתבגרים (טל: 02-9973232 ובאינטרנט: levavot.org.il)

ארבע חזיתות – ארבע מתנות על העבודה הרוחנית המיוחדת לפורים

לכל חג יש את הסיפור שלו. לכל חג יש את המאכלים והשירים שלו. לכל חג יש גם את העבודה הרוחנית המיוחדת לו. שפע מיוחד שיווירד משמים ביום הזה ומגיע לכל מי שרק יכין מבעוד מועד את הכלים המתאימים כדי לקלוט אותו. כי חג אינו רק זיכרון לאירוע פרה-היסטורי שהתרחש לפני אלפי שנים. חג הוא דבר שקורה כאן ועכשיו. אם נכון אל התדר הנכון ונדע להקשיב ולהפנים נצא ממנו עשירים ומצוידיים במתנות יקרות שילוו אותנו כל השנה. אחרת, אנחנו עלולים לפספס הזדמנות נדירה והחג יעבור לידינו במקום שיהיה מקפצה אדירה שתרים אותנו למעלה. איך יודעים מה העבודה הרוחנית של החג? איך מגלים מה המתנות שהוא בא להעניק לנו? שני דברים יכולים לתת לנו קריאת כיוון: **המצוות** השייכות לחג ו**הקריאה** המיוחדת שלו.

משחקי כבוד או מלחמה רוחנית

אור הזרקורים מופנה בחג הפורים אל מגילת אסתר, המרתקת והמפתיעה מבין חמש המגילות. אך עיתונאי שהיה מסקר את מאבקם של שתי דמויות המפתח, המן ומרדכי, היה עלול לתאר אותו כמלחמה קטנונית בין שני פוליטיקאים. ויכוח כוחני על כבוד ויוקרה ותו לא. חז"ל, לעומת זאת, במבטם העמוק והחודר, מגלים שם דבר מהותי הרבה יותר. **מלחמת עמלק**. אותה מערכה היסטורית בין עם ישראל לבין הכוח המנוגד לו – האכזרי, המתעתע והשפל מכל – עמלק. פעם בשנה אנו מתאספים בבית הכנסת וקוראים בחגיגות את פרשת זכור כדי שלא נשכח לעד למחות את זכרו של שורש הרע. הבעיה היא שהטקס השנתי הזה נראה כמשרת דווקא את המגמה ההפוכה. הרי אף אחד מאיתנו לא פגש עמלקי בשבוע האחרון וגם לא בעשור האחרון. עמלק, כָּעֵם, התבולל ונעלם מעל במת ההיסטוריה. אם לא היינו מתעקשים להזכיר אותו כל שנה נראה שזכרו כבר היה נמחה מזמן. מדוע להמשיך ולהעלות על נס מלחמה ישנה שכבר אבד עליה הכלח? התעקשותה של התורה לא להרפות ולשמר בתודעתנו את המאבק הזה כל הזמן מגלה לנו סוד עמוק. לא מדובר כאן רק במלחמה כנגד עם ספציפי. עמלק זוהי רוח. זו צורת התנהגות וחשיבה רעילה ומסוכנת, שעלולה להופיע ולהותיר את זרעי הפורענות שלה **גם אצלנו**. מחובתנו להיות מודעים להשפעות המזיקות ולטביעות האצבע שלה בחיינו. במקום הזה בדיוק מופיע פורים ואיתו הארה מיוחדת משמים. כלי נשק רבי עוצמה שיעזרו לנו לנצח במלחמה הזו ולהביס את העמלקיות המקננת בנפש. המאבק מתרחש בארבע חזיתות בקרב שבו כולנו לוחמים.

העצבות

האדם המודרני היה אמור להיות שמח ומאושר מאי פעם. התפתחות הטכנולוגיה פתחה לפניו אופקים חדשים. איכות החיים עלתה פלאים, הרפואה מצאה תרופות למחלות שפעם נחשבו חשוכות מרפא, תוחלת החיים קפצה בעשרים שנה תוך כמה עשורים ודברים שבעבר היו בלתי אפשריים הם היום מובנים מאליהם. ולמרות זאת אחת מהמחלות הקשות של העולם המערבי היא העצבות. דור שלם סובל ממצבי רוח מדכאים ומיליונים חיים על פרוזאק. היום כשאדם מגיע לעבודה עם חיוך קורן פרוש מאוזן לאוזן שואלים אותו בסקרנות מה קרה והאם אראלה במקרה התקשרה אליו. אם יגיע בפרצוף עצוב הוא עלול להיתקל בשיוויון נפש, שלא לומר התעלמות אדישה. ככלות הכול, חסרות סיבות להיות מדוכא? האוברדראפט, הלחץ בעבודה, הבעיות בבית... כל זה בולט אצל מי שהיה אמור להיות האדם המאושר בשושן הברירה. **המן**. הוא צועד לו על גג העולם, זוכה בקידום לתפקיד הבכיר ביותר מהודו ועד כוש, כולם כורעים ומשתחוים לפניו, אבל...לא. "כל זה איננו שווה לי". הכישרון המיוחד להסתכל על מאית הכוס הריקה, אותו יהודון שמסרב להשתחוות לו, ובגללה לזלזל ולבטל במחי יד את כל הטוב שיש לו, הוא כשרון עמלקי מיוחד, אך רבים מאמצים אותו מבלי משים.

משפט המפתח של חז"ל לחודש הזה – "משנכנס אדר מרבין בשמחה" – מקפל בתוכו מסר מהפכני. באדר לא מתחילים בשמחה, רק **מרבין** אותה. כי המצב הטבעי, הפשוט והבריא, שאמור להיות **כל הזמן** הוא לשמוח. כשאדם חוגג יום הולדת שואלים אותו לפעמים 'מה הגיל שלך?'. מעניין שבעברית למילה 'גיל' יש משמעות נוספת. 'שמחה'. אם כך, בעצם עומק השאלה הנ"ל הוא – 'מה **השמחה** שלך?'. עד כמה אתה אדם שמח, עד כמה הצלחת השנה לתת משמעות וליצוק תוכן לחיך כך שהפכת להיות אדם מאושר ושמח יותר.

כאן בדיוק מגיע חג הפורים. אחת מארבע המצוות המיוחדות לו היא **משתה ושמחה**. מצווה המלמדת אותנו שהשמחה אינה תלויה בדברים נדירים ויקרי ערך הנמצאים מחוץ לאדם, וגם לא בכמה כסף, מעמד או פרסום יהיו לו. היא קרובה וזמינה מאוד אם רק נרצה ונאפשר לעצמנו לחוש בה, ולא ניתן לדברים זרים לקלקל לנו. מחקר מרתק שפורסם לאחרונה מגלה שבועד מבוגר מחייך כ-15 פעם ביום, לילד זה קורה בערך 400 פעמים. האם אתם מסוגלים לשער מה סיבת ההבדל?

הבדידות

החזית השניה מגלה גם היא פרדוקס מוזר. אמצעי התקשורת מאפשרים לאדם המודרני להיות מחובר בקלות לכל היקום כמעט. רשימת אנשי הקשר בסלולארי שלו מעולם לא היתה תפוחה יותר, הוא מתהדר בשלושת אלפים חברים בפייסבוק, 1500 הודעות ווטס-אפ ביום, ותמונותיו גורפות אהדה בכל רחבי האינטרנט. הוא חי בענן רועש וקולני, המייצר אשליה מדומה של קשר ושל חברות. מבט עמוק מגלה שמעולם לא חש האדם בודד כל-כך. אף פעם לא הסתובבו בינינו כל כך הרבה אנשים הצמאים לחום, אהבה ויחס, אבל כל מה שהם מקבלים הוא לייק זול ושטחי. לא נדיר לראות קבוצת בני נוער שבמבט מרחוק נראים כמשוחחים ביניהם. אך כשאנחנו מתקרבים אותה מגלה חבורת יחידים שכל אחד שקוע בעומקו של המכשיר שלפניו ואין שום שיג ושיח בינו לבין היושב לידו.

פורים מעניק לנו מתנה שניה. "משלוח מנות איש לרעהו". כלי נשק רב עוצמה המסוגל להפיל מחיצות ולחבר בין לבבות. למרבה הצער אנחנו מבזבזים אותו על השכנים בדירה ליד ועל החברים הכי טובים שלנו, במקום להשתמש בו דווקא אצל מי שהקשר אתו קר או מסובך, ויש לנו כלי עזר חזק לפתוח דף חדש ולהעלות את היחסים על פסים אחרים.

אנוכיות

תינוק הוא ייצור אנוכי להפליא. אגואיסט מושלם. מה מעניין אותו בחיים? רק הוא בעצמו. לאכול, לישון ולעשות את צרכיו. אין לו בעיה להרים את הבניין בצווחות אימים בשלוש בלילה רק כי נפל לו המוצץ, מבלי להתחשב כלל בהורים המסכנים שרק לפני שעה הלכו לישון או ביתר השכנים העייפים. עד כאן הכול בסדר. ככלות הכול, לא ציפינו ממנו למשהו אחר. אנחנו כן מצפים שיום אחד, עם הגיל ובניית האישיות, יתחולל בתוכו שינוי. הוא יצליח לראות לא רק את עצמו אלא גם את סביבתו, לחשוב על אחרים, להתחשב בהם ולהעניק להם. בדרך כלל זה באמת מה שקורה אך לא תמיד. אצל המן, למשל, כנראה שמהו השתבש בדרך. הוא היה שייך לזן המיוחד של האנשים המושכנעים עמוקות שכל העולם מסתובב סביבם. ליבו הסוער רחש הערכה עמוקה, שלא לומר הערצה כובשת, לאדם אחד בלבד. המן האגגי... הוא היה מזריק לעצמו בכל יום את סם הכבוד כשמהודו ועד כוש כולם כורעים בדרך בפניו, והספיק יוצא דופן אחד כדי להוציא אותו מדעתו. כאשר המלך אחשוורוש שואל אותו בתמימות "מה לעשות לאיש אשר המלך חפץ ביקרו?", הוא לא מהסס לשניה. אין לו ספק קל שהמלך מתכוון אליו עצמו. וכי אפשר להעלות על הדעת אפשרות אחרת? האנטי-תזה לאנוכיות העמלקית מתגלה אצל אסתר. המלכה אצילת הנפש המתעקשת לגלות למלך את מזימת ההתנקשות בו דווקא בשם מרדכי ומביאה בזה גאולה לעולם. הרבה סיבות היו לה לקחת את הקרדיט לעצמה, ובכל זאת היא לא עושה חשבון ויודעת להשאיר לאחרים את המקום שלהם מבלי להשתלט ולתפוס את כל הבמה. התרופה שפורים מציע לנו כדי לשרש מקרבנו את האנוכיות היא **מתנות לאביונים**. "כל הפושט יד ביום הזה", קבע חז"ל, "נותנים לו". פתח את היד ואת הלב והרַגְל את עצמך לחלוק את הטוב שזכית לו עם אחרים. כל נתינה פותחת לנו עוד צוהר בלב והופכת אותנו לאנשים טובים יותר.

אובדן זהות

המגילה נפתחת בתיאור הצבעוני של משתה אחשוורוש. מהודו ועד כוש זורמים העמים השונים לקחת חלק במסיבת הפאר של המלך הראוותן. למרבה הצער גם היהודים לא נותרים מאחור. הם מצטרפים להילולה הגדולה ושוכחים את עצמם. גם כשאחשוורוש השתמש בכלי המקדש והופיע מלובש בבגדיו של הכהן הגדול, לא התעוררו היהודים וזעקו בכאב על כך שרק לפני כמה עשרות שנים התנוסס לו לראווה בית חייהם בירושלים, והיום כל הקדוש להם נרמס לנגד עיניהם. את כל זה רואה מרדכי ומזדעזע. הוא יודע שחייבים לעשות משהו חריף שיעורר הדם, אחרת קצרה הדרך להתבוללות והיטמעות בנכר. אולי זה הפשר למעשה המסוכן והיומרני שלו בהתגרות בהמן, מעשה שגלגל עלינו גזירת השמדה נוראית שכמותה כמעט ולא ידעה ההיסטוריה. הרי מסתבר שלו היה רוצה היה מצליח למצוא דרך להתחמק משער המלך, ולא מתעקש לעמוד בהפגנות דווקא כשהמשנה למלך הרצחני עובר. ייתכן שמעשהו של מרדכי היה מכוון למקום אחר. הוא הרגיש חובה לעצור את הסחף ולעורר את אחיו הנרדמים. לצורך העניין היה מוכן אף למסור את נפשו ולהיהרג על ידי המן על מזבח אמונתו ובלבד שיראו כולם כיצד יהודי דבק באמונת אבותיו בכל מצב ובכל מחיר. בסופו של דבר באה גזירת ההשמדה של המן ועשתה את העבודה. היא השיבה הביתה את כל המתרחקים כשהזכירה להם – יהודים אתם ויהודים תהיו.

כאן מגיעה המתנה הרביעית – **מקרא מגילה**. הספר שמזכיר לנו מי אנחנו ולמה שייכים. לימוד התורה בונה אצל כל יהודי את עמוד השידרה הרוחני שלו ומחבר אותו בצורה עמוקה יותר אל הזהות שלו.

חג הפורים מביא בכנפיו הזדמנות לקבל הארה והתחזקות בכל אחד מן התחומים הללו. ארבע המצוות המיוחדות שלו הן כלי עבודה רבי עוצמה שיכולים לסייע לנו כל השנה במערכה הנפשית כנגד הרוח הרעה שהביא עמלק לעולם. נצא בעז"ה מן הפורים הזה מצויידים בכוחות ועוצמה שילוו אותנו כל השנה.

תרגיל התבוננות:

נסו להיזכר במקרה בו פגשתם בעצמכם אחת מן המידות הנ"ל – עצבות / בדידות / אנוכיות / אובדן זהות.

במה זה התבטא? מה הרגשתם אז? מה המחיר שזה גבה מכם?

אילו דברים יכולים לעזור לכם להעצים בכך את השמחה / החיבור לזולת / הנכונות לתת ולוותר / הזהות שלכם?

מה תוכלו לעשות בשבועיים הקרובים שיחזקו בכך את אחד או יותר מהדברים הנ"ל? מוזמנים לרשום לעצמכם דבר או שניים שאתם מוכנים לקבל על עצמכם או לקחת לתשומת ליבכם כדי להתקדם באחת החזיתות, ובעוד זמן מה בדקו את עצמכם איך זה השפיע.

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,

יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

חמדת האנציקלופדיה התלמודית

הפרשה באנציקלופדיה התלמודית

ועשית בגדי קדש לאהרן ואחיו לכבוד ולתפארת. (כח ב)

בגדי כהונה

האם הכהן לובש גם בביתו את בגדי הכהונה?

בגדי כהנה. הבגדים שהכהנים לובשים בשעת עבודתם כמקדש.

הפרקים: א. מהותם; ב. מלאכתם; ג. מצותם; ד. מחוסר בגדים; ה. יתר בגדים; ו. חשיבותם; ז. מידתם; ח. קדושתם; ט. כפרתם

מהותם. בגדי כהונה שלשה מינים הם: (א) בגדי כהן הדיוט; (ב) בגדי כהן גדול בכל ימות השנה, והם נקראים בגדי זהב; (ג) בגדי כהן גדול ביום הכפורים, והם נקראים בגדי לבן (רמב"ם כלי המקדש פ"ח ה"א).

בגדי כהן הדיוט הם ארבעה: כתנת, מכנסים, מגבעת ואבנט (משנה יומא ע"ב; רמב"ם שם ה"ב), שנאמר: וְלִבְנֵי אֶהֱרֹן תַּעֲשֶׂה כְתָנֹת וְעִשִּׂיתָ לָהֶם אֲבָנִיִּים, וּמִגְבְּעוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם וְגו' וְעִשִּׂה לָהֶם מְכַנְסֵי קָד (שמות כח מ-מב), ועי"ש פסוק מ ברש"י.

בגדי כהן גדול בכל ימות השנה הם שמונה: הארבעה של כהן הדיוט, ונוסף עליהם: חושן, אפוד, מעיל וציץ (משנה יומא שם; רמב"ם שם ה"ב), שנאמר בבגדי אהרן: וְאַלְהָה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה חֹשֶׁן וְאַפֹּד וּמְעִיל וּכְתָנֹת תַּשְׁבֵּץ מִצְנַפֶּת וְאַבְנֵט (שמות כח ד) וְעִשִּׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר (שם לו), וְעִשִּׂה לָהֶם מְכַנְסֵי קָד (שם מב), ו"להם" פירושו לאהרן ולבניו (רש"י שמות שם). ובגדים אלה נקראים "בגדי זהב" (משנה יומא לא ב ועוד), לפי שבארבעת הבגדים המיוחדים לכהן גדול היה זהב.

בבגדי כהן גדול ביום הכפורים הם ארבעה: כתנת, מכנסים, מצנפת ואבנט (רמב"ם שם ה"ג), שנאמר בעבודת יום הכפורים: כְּתָנֹת קָדֶשׁ יִלְבֹּשׁ וּמְכַנְסֵי בָד יִהְיוּ עָלָיו וּבְאֲבָנֵט בָּד יִחַרֵּר וּבְמִצְנַפֶּת בָּד יִצָּנֶף (ויקרא טז ד). והם נקראים "בגדי לבן" (משנה יומא לד ב ועוד), לפי שהיו של פשתן לבן.

האבנט של כהן גדול בכל ימות השנה אינו דומה לאבנטו ביום הכפורים, שבכל ימות השנה הוא של ארבעה מינים: תכלת וארגמן ותולעת שני ושש, וביום הכפורים הוא של בד.

האבנט של כהן הדיוט נחלקו בו אם דומה לאבנט הכהן הגדול בכל השנה או לאבנטו ביום הכפורים. שאר שלושת הבגדים של כהן הדיוט דומים לאלה של הכהן הגדול, בין בכל השנה ובין ביום הכפורים, והמגבעת שבכהן הדיוט היא המצנפת שבכהן גדול (רמב"ם שם ה"ב). אלא שיש ראשונים הסוברים שבכתנות וכן במגבעת היה קצת שוני בין בגדי כהן הדיוט לאלו של כהן גדול.

קדושתם. בגדי כהונה נעשים משל מעות הקדש, שנאמר: בָּד קָדֶשׁ יִלְבֹּשׁ (ויקרא טז ד), שיהיו משל קדש. אין לי אלא אלו בלבד - היינו בגדי לבן של כהן גדול - מניין לרבות שאר בגדי כהונה גדולה ובגדי אחיו הכהנים: תלמוד לומר: בְּגָדֵי קָדֶשׁ הֵם בְּגָדֵי קָדֶשׁ הֵם (ויקרא שם) - בנין אב לכל הבגדים שיהיו משל קדוש (תורת כהנים שם). ועי' רש"י על התורה שמות כח ד). ובבגדי כהונה שעשה משה נאמר: וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשְׁמַן הַמִּשְׁחָה וְגו' וַיַּז עַל אֶהֱרֹן עַל בְּגָדָיו וְעַל בְּנָיו וְעַל בְּגָדֵי בְנָיו אֶתֹּן וַיִּקְדֹּשׁ אֶת אֶהֱרֹן אֶת בְּגָדָיו וְאֶת בְּנָיו וְאֶת בְּגָדֵי בְנָיו אֶתֹּן (ויקרא ח ל).

בבגדי כהונה נקראים כלי שרת (תו"כ ויקרא פרק ד פרשתא ד: בכהן כשר וכלי שרת; זבחים יג א ועוד), אלא שקודם שנתחנכו לעבודה (שמשחיה מקדשת כלי שרת רק בימי משה, ומכאן ואילך עבודתם מחנכתם), אין עליהם קדושת כלי שרת, רק קדושת בדק הבית; ומשנתחנכו לעבודה, היינו שהכהן עבד בהם במקדש, נתקדשו בקדושת כלי שרת (תוס' קדושין נד א ד"ה בכתנות). ודעת הריטב"א (קדושין שם) שלעולם אין על בגדי כהונה קדושת הגוף של כלי שרת, שאין משתמשים בהם בגופם, ואינם אלא מכשירי עבודה, אלא קדושת דמים בלבד יש להם.

לבישתם שלא בשעת עבודה. בגדי כהונה ניתנו ליהנות מהם אפילו שלא בשעת עבודה (בעיא שנפשטה ביומא ס"א), שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, שיהיו הכהנים כל כך זריזים במלאכתם להפשיטם מיד בגמר העבודה ולא ישהו עליהם אחר העבודה כהרף עין (קדושין נד א ורש"י). ולכן מותר לכהן להיות לבוש בגדי כהונה במקדש, בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה (יומא ס"א); ולא בעזרה בלבד אלא בכל הר הבית (תוס' ישנים שם), אבל מחוץ להר הבית אסור לצאת בהם (יומא שם).

אבנט. חגורה שהיה הכהן חוגרה על כתנתו, והוא אחד מארבעה בגדי כהונה.

הפרקים: א. אבנט של כהן גדול; ב. אבנט של כהן הדיוט; ג. מדת האבנט וסדר לבישתו; ד. לבישת אבנט שלא בשעת עבודה; ה. כפרת האבנט

כרך א טורים פו-פט

ונחלקו ראשונים: דעת התוס' (יומא שם) שדווקא כשכבר היה מלובש בהם לצורך עבודה מותר אחר כך ללכת בהם במקדש גם שלא לצורך עבודה; אבל לכתחילה אסור ללבשם שלא לצורך עבודה אף בעזרה; ואפילו כשכבר היה מלובש בהם, מיד כשיכול להפשיטם צריך להפשיטם (תוס' קדושין סו א ד"ה הקס). ודעת הרמב"ם (כלי המקדש פ"ח ה"א) שביום עבודתם מותר גם ללבשם לכתחילה שלא בשעת עבודה.

באיסור שעטנז. במה דברים אמורים בבגדים שאין בהם שעטנז, אבל בבגדים שיש בהם שעטנז נחלקו הראשונים אם מותרים הכהנים בהם שלא בשעת עבודה:

(א) הרמב"ם כתב (כלי המקדש פ"ח ה"א וה"י"ב על פי ערכין ג ב) שאסור לכהן הדיוט ללבוש את האבנט שלא בשעת עבודה, מפני שהוא כלאים. ואם לבש שלא בשעת העבודה אפילו במקדש - לוקה, שלא הותר אלא בשעת עבודה שהיא מצות עשה ודוחה את הלא תעשה של כלאים (רמב"ם כלאים פ"י ה"ל"ב). ופירש הכסף משנה (שם) בדעתו, שאף כהן גדול אסור ללבוש שלא בשעת עבודה. אבל הרדב"ז (שם) פירש שאין הדברים אמורים אלא בכהן הדיוט; אבל כהן גדול מותר כל זמן שהוא במקדש, לפי שכהן גדול עובד כל זמן שרצא, והרי הוא תמיד כשעת עבודה. וכן שינו בתוספתא (סוף כלאים, לפי פירוש הרדב"ז שם): "בבגדי כהן גדול שיצא במדינה - חייב; במקדש, בין לשרת בין שלא לשרת - פטור, מפני שהן ראויין לעבודה". והסביר בית הלוי (ח"א סי' ג) שכהן גדול אף על פי שאינו עובד בפועל, מכיון שהוא מרצה על ידי הציץ על טמאת מקדש וקדשיו הרי זו היא עבודתו.

(ב) והראב"ד (בהשגות שם) ורבנו תם (בתוס' מנחות מא א) חולקים וסוברים שכל הכהנים מותרים ללבוש את האבנט כל זמן שהם במקדש, אפילו שלא בשעת עבודה.

(ג) ודעת רש"י (יומא ס"א, וכן כתב המאירי ביצה סוף פ"א בתירוצו א) שאין באבנט משום איסור כלאים כלל, מפני שהוא קשה.

New Jersey, USA

ניו ג'רסי, ארצות הברית

שבת תשע"ב

השתתפות של רב קהילה הנמצא בשנת אבל בסעודת פורים קהילתית

שאלה

האם רב קהילה שנמצא בתוך י"ב חודש לאבלותו יכול להשתתף בסעודת פורים שהיא גם מסיבת פורים של הקהילה, אירוע שבדרך כלל הרב משתתף בו בכל שנה, ואי-הופעתו יכולה אולי להצטייר כאבלות בפרהסיה? ואם יש מקום להתיר השתתפותו בעצם המסיבה, מה הדין לגבי השתתפותו בזמן השמעת המוזיקה או בזמן ריקודים?

תשובה

כיוון שחשורנו של הרב יהיה בולט מאוד, מותר לו להשתתף בסעודת פורים של הקהילה¹ ואינו צריך לצאת בזמן שמשמיעים מוזיקה².
בעניין הריקודים, נראה שבדרך כלל ההימנעות מלרקוד אינה נחשבת לדבר בולט מאוד, שיש בו משום אבלות בפרהסיה, ולכן יימנע מלרקוד³.

¹ אבל חייב בכל מצוות היום בפורים (משנה ברורה סי' תרצ"ז), אם כן חייב גם בסעודת פורים. אמנם, כדי לקיים את חובת הסעודה די לו אם יעשה בביתו סעודה מצומצמת בלא מוזיקה וריקודים.
ולעניין השאלה, אם היעדרותו של הרב מהסעודה הקהילתית נחשבת לאבלות בפרהסיה, יש להתבונן בדין זה של "אין אבלות בפרהסיה".

בשולחן ערוך (יו"ד ת, א) נפסק שאבל בתוך שבעה אסור בתלמוד תורה בשבת, אף שאין אבלות בפרהסיה בשבת, משום שתלמוד תורה הוא דבר שבצנעה. ומובא שם: "ואם קראו את האבל לעלות לתורה – צריך לעלות, שאם היה נמנע היה דבר של פרהסיה. ורבינו תם היו קורים אותו בכל פעם שלישי, ואירע בו אבילות, ולא קראו החזן, ועלה הוא מעצמו. ואמר: כיון שהורגל לקרותו שלישי בכל שבת – הרואה שאינו עולה אומר שבשביל אבילות הוא נמנע, והוי דברים של פרהסיה". ובט"ז (שם ס"ק א) כתב בשם תשובת מהרש"ל (סי' עא): "אבל שיום מילת בנו בשבת – אין לו לעלות לתורה, אף על פי שנהגו בקצת מקומות שאבי הבן הוי חייב לעלות ביום מילת בנו, מכל מקום לא מקרי פרהסיה".

המהרש"ל בתשובתו כתב כמה תירוצים לבאר מה ההבדל בין אבי הבן לבין מה שנהג רבנו תם:
א. "התם (במעשה של רבנו תם) כל שבת ושבת היה עולה אבל אבי הבן הזה יש כמה שבתות שלא עלה לתורה".
ב. "ועוד דהתם הקריאה לרבנו תם חיובא דרמי עליה, שהיה מן החיוב לקרותו בתחילה, כדאיתא בפרק הנזקין, אחרי הכהן ולוי מי קורא? תלמיד חכם הממונה על הציבור. אבל הכא, שאינו אלא מנהג במקצת מקומות ולא חיובא הוא, אם כן לא מחזי כפרהסיה אם אינו עולה".

ג. דוקא כשיש עליה קבועה כמו כהן או לוי או שלישי לרבנו תם, נחשב כאבילות בפרהסיה.

ד. "הא מלתא דרבנו תם חידוש הוא, ומחידוש לא ילפינן".

והנה, לפי התירוצי הראשון של מהרש"ל נראה שאם מבטלים נוהג קבוע בגלל האבלות – זו אבלות בפרהסיה, ואם כן יש לומר בענייננו, שהואיל ובכל שנה בקביעות הרב משתתף בסעודה זו, יש להתיר לו להשתתף בסעודה גם בשנת האבל. שאם יימנע – זו אבלות בפרהסיה. גם לפי התירוצי השלישי נראה שמותר לרב להשתתף בסעודה. שכן בתירוצי זה נראה שכוונת המהרש"ל היא שאבי הבן אינו עולה ואין בזה אבלות בפרהסיה הואיל ואין עליה מסוימת שבה הוא אמור לעלות, ולכן הימנעותו מעליה אינה ניכרת כל כך. אבל במעשה של רבנו תם יש משום אבלות בפרהסיה הואיל ומדובר בעלייה קבועה ומסוימת. ולפי זה, גם הרב, שדרכו בכל שנה להגיע למסיבה (כפי שמבואר בשאלה), נראה שהגענו נחשבת לדבר קבוע ומסוים, ואם יימנע תהיה זו אבלות בפרהסיה.

אבל לפי שני התירוצים האחרים שכתב מהרש"ל נראה שאסור לו להשתתף בסעודה. שכן לפי התירוצי השני, דווקא ביטול דבר שהוא חיוב מן הדין נחשב לאבלות בפרהסיה, אבל דבר שאינו חיוב אלא רק מנהג, וכל שכן בענייננו, אין להתירו משום שאין אבלות בפרהסיה. ולפי התירוצי האחרון, שרבנו תם הוא דבר חידוש ולא למדים משם, בוודאי שאין להתיר השתתפות בסעודה משום אבלות בפרהסיה.

אף שיש לכאורה הבדל בין התירוצים, מתירוצו האחרון של מהרש"ל נראה שדעתו היא שאין להתיר כלל לעשות דבר האסור מטעם שההימנעות תיחשב לאבלות בפרהסיה, שכן הוא סובר שהמעשה של רבנו תם הוא חידוש, והתירוצים הראשונים הם לתוספת.

הפתחי תשובה (יו"ד סי' ת ס"ק ה) כתב שבתשובת אש דת פסק שלא כמהרש"ל, ופסק שאבי הבן יעלה לתורה בשבת, שאם לא יעלה – תהיה זו אבלות בפרהסיה. אבל בגליון מהרש"א כתב על תשובת אש דת שאולי נשמטו ממנו דברי המהרש"ל והט"ז.
נראה, שהיה ברור לגליון מהרש"א שהאש דת לא יחלוק על מהרש"ל וט"ז. אולם אף על פי כן יש מי שסמך על תשובת אש דת למעשה, עיין שו"ת מנחת אלעזר חלק ב סי' לב.

בגשר החיים (פרק כא ח, ח) פסק שלא כמהרש"ל, על פי דברי שו"ת הלכות קטנות (חלק א סי' רפט) שהתיר לבעל הברית לעלות לתורה בשבת במקום שנהגו כן, כי אם לא יעלה – תהיה זו אבלות בפרהסיה. וההלכות קטנות כתב עוד שאפילו ביום חול מותר, וטעמו הוא משום שזה כמו רגל שלו, ומטעם זה התיר לאבל לנעול וללבוש בגדי שבת אפילו בחול.
ובשאלת יעב"ץ (חלק ב סי' קפ) כתב שאם יש סעודת נישואין בשבת מותר למי שהוא קרוב לחתן ולכלה להשתתף בסעודה שאם יימנע מלילך תיראה זו כאבלות בפרהסיה. ובפשטות משמע שחולק על הט"ז והמהרש"ל הנ"ל, וסובר שכל מקום שהחיסרון בולט וניכר – זו אבלות בפרהסיה, וכדעה זו פסק בגשר החיים (פרק כא ח, יב) שכתב שהסכמת רוב האחרונים שקרובי חתן וכלה, כגון אח ואחות, שחסרונם לסעודה בולט ונראה – הרי זו כאבלות בפרהסיה, ואוכלים בשבת גם בסעודת נישואין אחר שבעה.

ולכן, גם בנידון דידן, מאחר שחסרונו של הרב יהיה בולט מאוד, הוא יכול לסמוך על דעת היעב"ץ ולהשתתף בסעודה. יש להעיר שלשיטת המהר"י וייל שהביאו הגר"א (יו"ד סי' שצט סי' ד וסי' ת' סי' ג) והש"ך (שם סי' שצג סי' ז וסי' ת' סי' ב) רק לגבי דיני אבלות של שבעה אין אבלות בפרהסיא בשבת, אבל במה שנאסר מדין שלושים וי"ב חודש – אין הלכה שאין אבלות בפרהסיא, ונוהג בשבת כמו בחול. ולשיטה זו אין כלל מקום להתיר השתתפות בסעודה משום אבלות בפרהסיא, שהרי איסור ההשתתפות לאבל אינו מדיני השבעה. אבל, מאחר שפוסקים אחרים (שאילת יעב"ץ הנ"ל, הגהות וחיידושים להגר"ז מרגלית סעיף כג, המודפס בשולחן ערוך בסוף הלכות אבלות) סוברים שיש בעיה של אבלות בפרהסיא גם לגבי דיני אבלות של שלושים וי"ב חודש, וכן פוסק הגשר החיים (פרק כא ח, יב), יש לסמוך עליהם.²

זה על פי הנ"ל, שכמו שהשתתפותו מותרת, שלא תהיה אבלות בפרהסיא, הוא הדין לעניין המוזיקה, שאם יצא כל זמן שיש מוזיקה, זה יהיה בולט מאוד.³

וכן כתבו הכף החיים (או"ח סי' תרסט סי' לג) וגשר החיים (פרק כג ז) לגבי שמחת תורה, שאין להתיר לאבל לרקוד, אלא רק להיות נוכח בזמן הריקודים.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

מתפללים לרפואתם השלימה של
רועי משה אלחנן בן ג'ינה דב'ה שירה מרים בת רעיה
בתוך שאר חולי עם ישראל

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

